

KS. JAN MORCINEK

RUCH DZIECI MARYI W ARCHIDIECEZJI KATOWICKIEJ

Jednym z prężniej działających ruchów w Archidiecezji Katowickiej jest bez wątpienia wspólnota Dzieci Maryi. Ruch ten grupuje dzieci i młodzież w większości parafii górnośląskich. Mniejsze wspólnoty Dzieci Maryi działają także poza granicami Archidiecezji.

W niniejszym artykule warto zastanowić się pokrótce nad genezą Ruchu, przedstawić główne założenia programowe oraz sugestie dotyczące dalszego rozwoju.

I. GENEZA

W wielu parafiach Kościoła polskiego od wielu lat istnieją grupy maryjne. Wyrosły one z bogatej, pięknej i zdrowej tradycji kultu maryjnego. Dynamika i prężność tych grup niejednokrotnie uzależniona jest od zaangażowania i inicjatywy poszczególnych kapłanów, czy innych osób za nie odpowiedzialnych. Sporo czasu i wysiłku prowadzącego pochłania przygotowanie właściwego programu, dzięki któremu byłoby możliwe systematyczne pogłębianie i kształtowanie osobowości oraz postaw religijnych dziewcząt i chłopców. Zważając na te potrzeby biskup katowicki Herbert Bednorz polecił autorowi niniejszego artykułu opracowanie wytycznych, które stałyby się podstawą do odnowienia ruchu maryjnego wśród starszych dzieci¹.

W tym samym piśmie zaproponował urządzenie i przeprowadzenie wakacyjnych rekolekcji maryjnych. Jedną serię takich rekolekcji przeprowadzono podczas wakacji letnich 1978 roku w Gostyni Śląskiej dla uczestników wybranych parafii reprezentujących środowiska: wielkomiejskie — tradycyjne, miejsko-osiedlowe, i wiejskie. Uczestniczki rekolekcji rekrutowały się z grupy dziewcząt uczęszczających do starszych klas szkoły podstawowej. Rekolekcje prowadził zespół składający się z kapłana, siostry zakonnej i animatorów. Grupa liczyła około 30 osób.

Analizując zebrane doświadczenia opracowano szczegółowy program, według którego w następnych latach prowadzono rekolekcje w kilkunastu miejscach diecezji. Ustalono czas trwania rekolekcji na 9 dni. Ksiądz Biskup zatwierdził określenie „Dzieci Maryi” jako oficjalną nazwę Ruchu.

W następnych latach liczba uczestników stopniowo wzrastała. Przybywali uczestnicy z kolejnych parafii. Zorganizowano też pierwsze turnusy chłopięce.

W roku 1994 podczas wakacji letnich Archidiecezjalne Duszpasterstwo Dzieci Maryi zorganizowało 56 turnusów rekolekcyjnych, w których uczestniczyło około 3000 osób². Poza tym niektóre parafie, ze względu na ograniczoną ilość miejsc w ośrodkach archidiecezjalnych, zorganizowały własne turnusy rekolekcyjne.

¹ Pismo biskupa H. Bednorza do ks. J. Morcinka z dnia 24.05.1978 r. Kancelaria Biskupa H. Bednorza AAK.

² Liczba uczestników Rekolekcji Dzieci Maryi zmniejszyła się po utworzeniu Archidiecezji Katowickiej pomniejszonej w stosunku do dawnej Diecezji Katowickiej.

II. ZAŁOŻENIA

Celem wychowawczym, który pragniemy osiągnąć w Ruchu jest upodobnienie się do Maryi i naśladowanie Tej, którą Sobór Watykański II nazywa najznakomitszym wzorem i świadectwem wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem (LG 63). Uczestnicy, wybierając Maryję jako wzór osobowy i ideał własnego życia starają się kształtować w sobie Jej rysy przy wydatnej pomocy Wspólnoty. Coraz lepiej poznając Maryję dostrzegają potrzebę pracy nad sobą, a zarazem stają się coraz bardziej otwarci na wszelkie działania wychowawcze. Wprowadzeni stopniowo, z uwzględnieniem ich wieku i możliwości, na długą drogę dojrzewania chrześcijańskiego i wrastania w świat wiary świadomej, pogłębionej oraz wpływającej na konkretne postawy życiowe. Czynią to we wspólnocie rówieśników, którzy akceptują i realizują podobne wartości. Uczą się odpowiedzialności za otoczenie, prawidłowego kontaktu z bliźnimi i wyrabiają w sobie postawę służby, co warunkuje powstanie prawdziwej wspólnoty. Aktywne przeżywanie małej wspólnoty wyrabia poczucie odpowiedzialności za wspólnotę parafialną, za Kościół.

Zdaniem psychologów i pedagogów chrześcijańskich postawa wiary dziecka powinna aktualizować się w rodzinie, jako podstawowym środowisku wychowawczym. Jednak nie bez znaczenia pozostaje środowisko rówieśnicze współtworzące atmosferę, jaka oddziaływuje na dziecko przebywające poza rodziną. Jest to problem szczególnie istotny w czasie obecnym, gdy rodzice zajęci pracą zawodową i innymi rozlicznymi obowiązkami przerzucają niejednokrotnie sprawę wychowania, również religijnego, na instytucje. Nie zawsze są dobrymi świadkami i nauczycielami wiary. W wychowaniu, które jest ich katolickim obowiązkiem, nikt nie może zastąpić rodziców. Grupa nieformalna pełni tylko funkcję pomocniczą — jednak konieczną z uwagi na zaistniałe uwarunkowania społeczne.

III. PROGRAM FORMACJI

Roczny program formacji w Ruchu Dzieci Maryi składa się z dwóch części. Pierwsza z nich realizowana jest poprzez cotygodniowe spotkania parafialne w grupach wiekowych zorganizowanych według stopni formacji, zaś druga część to rekolekcje wakacyjne.

Program formacji realizowany w grupach parafialnych opracowany jest na okres pięciu lat. Materiały formacyjne zostały wydane w formie książkowej i są ogólnodostępne³.

Pierwsza część zatytułowana jest: „Jak Maryja troszczy się o rodzinę dzieci Bożych”. Na jej podstawie uczestnicy rozważają rolę, zadania i swoje miejsce we wspólnotach, w których żyją: w rodzinie, klasie, grupie koleżeńskej. Konsekwencją tej refleksji powinno być dokonanie osobistego wyboru nowej wspólnoty, w której zostaną podjęte nowe zadania.

Ceremonia przyjęcia do grupy kandydatów Dzieci Maryi odbywa się poprzez nałożenie małego medalika Niepokalanej 8 grudnia, w uroczystość patronalną Ruchu Dzieci Maryi. Do obowiązków kandydata należy odtąd codzienne odmawianie Aktu Oddania się Matce Bożej i modlitwy Anioł Pański o zwycięstwo Chrystusa w całym świecie i życiu każdego człowieka. W maju i październiku wszyscy biorą udział w nabożeństwach maryjnych. Zadania te są aktualne przez wszystkie lata formacji.

W drugim roku kandydatki i kandydaci realizują program zawarty w haśle: „Za przykładem Maryi żyjemy według wskazań modlitwy Ojcze nasz”. Maryja tym samym ma stać się przewodniczką w lepszym poznaniu i pokochaniu Chrystusa. Jawi się Ona jako wzór w wypełnianiu Chrystusowej woli, w życiu przyjaźni z Nim.

³ M. Kaszowski, *Z Maryją*, Katowice 1991.

Uroczyste przyjęcie do Ruchu Dzieci Maryi odbywa się także 8 grudnia, podczas Mszy św. z udziałem rodziców i wspólnoty parafialnej, według specjalnie opracowanego i zatwierdzonego wzoru⁴. Przyjęcia dokonuje proboszcz parafii w obecności opiekuna grupy. Kandydaci przed uroczystością uczestniczą w dniu skupienia. Celebrans nakłada przyjmowanym duży, srebrny medalik na niebieskiej wstędze.

Od piątej klasy rozpoczyna się drugi etap formacji, trwający trzy lata. Materiały dla tego etapu opracowano w oparciu o adhortację Pawła VI „O należyтым kształtowaniu i rozwijaniu kultu Najświętszej Maryi Panny”.

Temat pierwszego roku omawianego etapu brzmi: „Z Maryją słucham w Kościele”. Maryja, nasza Matka, nazwana jest „Dziewicą słuchającą”, która z wiarą przyjęła Słowo Boże (MC 17). Uczymy się słuchać Boga w Kościele przez głos sumienia, przez wydarzenia i poprzez ludzi. Warunkiem wiary jest wypracowanie umiejętności słuchania.

W drugim roku rozważamy temat: „Z Maryją i jak Maryja modłę się w Kościele”. Uświadamiamy sobie potrzebę dojrzwania w życiu modlitwnym. Pragniemy wejść w doskonalszy dialog z Bogiem.

Temat trzeciego roku „Kochając jak Maryja, ofiaruję się Bogu i Kościołowi” został oparty na hymnie o miłości św. Pawła (1 Kor 13,1—8). Na cotygodniowych spotkaniach omawiane są cechy autentycznej miłości.

Klasa VIII, która zakończyła już zasadniczą formację, przygotowuje się przez cały rok do pełnienia posługi animatora grupy. W tym celu pogłębia wiadomości z zakresu liturgii, Pisma św., dynamiki grupy, psychologii, życia modlitwy. Uczestniczy też w okresie ferii zimowych w I stopniu szkolenia animatorskiego. Pod koniec VIII klasy, po ukończeniu podstawowego szkolenia dla animatorów, uczestnicy obejmują funkcję pomocnika animatora grupy.

W I klasie szkoły średniej w czasie ferii zimowych biorą udział w II stopniu szkolenia animatorów, organizowanym przez Archidiecezjalne Duszpasterstwo Dzieci Maryi.

Obok systematycznej formacji całorocznej w obrębie Parafii, członkowie Ruchu przeżywają rekolekcje wakacyjne. Dokonują się one w oparciu o trzy stopnie.

Program pierwszego stopnia realizują uczestnicy spotkań parafialnych po V klasie i po zakończeniu pierwszego roku formacji zasadniczej. Turnus rekolekcyjny trwa 9 dni. Na każdy dzień opracowano materiały pomocnicze.

Zasadnicze zajęcia codzienne to:

- a. Udział w Liturgii Eucharystycznej odpowiednio opracowanej i przygotowanej, w której aktywnie zaangażowana jest jak największa liczba osób (komentator, lektor, psalterzysta, schola, przynoszący dary ofiarne).
- b. Godzina liturgiczna stanowiąca wykład zasad uczestnictwa w liturgii w połączeniu z ćwiczeniami praktycznymi.
- c. Spotkanie z Chrystusem w Piśmie św.
- d. Ewangeliczna rewizja życia stanowiąca próbę oceny konkretnych sytuacji egzystencjalnych uczestników w świetle nauki Chrystusa.
- e. Odkrywanie Boga w pięknie świata.
- f. Godzina radości stanowiąca okazję wspólnototwórczej zabawy.
- g. Wspólne modlitwy i wycieczki.

Właściwe przeżycie rekolekcji wakacyjnych w dużym stopniu uzależnione jest od zespołu wychowawczego, który składa się z moderatora (prezbitera lub diakona), dwóch siostr zakonnych oraz animatorów grup. Cały ten zespół jest odpowiednio przygotowany do wypełniania sobie właściwych zadań.

Kapłani-moderatorzy spotykają się kilka razy w roku, by pogłębić swoją formację, omawiać sprawy formacji uczestników i animatorów oraz pogłębiać wspólnotę kapłanów ruchu przez wspólną modlitwę i bycie ze sobą.

⁴ Por. *Nabożeństwa Diecezji Katowickiej. Agenda Liturgiczna*. Katowice 1987, 375.

Diakoni i klerycy w ramach studiów seminaryjnych zapoznawani są z metodami pracy w poszczególnych grupach nieformalnych istniejących w archidiecezji. Przed rekolekcjami wakacyjnymi jest dla nich zorganizowane spotkanie z moderatorem archidiecezjalnym. Kapłan lub diakon prowadzący rekolekcje wakacyjne otrzymuje odpowiedni dekret Arcybiskupa. Moderator jest odpowiedzialny za właściwe przeprowadzenie rekolekcji i w sposób szczególny troszczy się o formację. Odbywa codzienne odprawy z całym zespołem wychowawczym, w czasie których wyjaśnia trudniejsze problemy, na które mogą trafić animatorzy podczas ewangelicznej rewizji życia. Omawia też program całego dnia, zapoznaje się z relacjami odnośnie do problemów grupy, a także modli się z Zespołem w intencji prowadzonej wspólnoty.

W 1994 r. podczas rekolekcji wakacyjnych posługę moderatora podjęło ponad 50 kapłanów lub diakonów.

Siostry zakonne odpowiedzialne za sprawy bytowo-gospodarcze i finansowe również biorą udział w ewangelicznej rewizji życia, we wszystkich wspólnych spotkaniach, a także wygłaszają prelekcje na temat powołania, ze szczególnym podkreśleniem powołania do życia zakonnego. Wystąpienie to przybiera postać świadectwa. Wyższa przełożona zakonna każdego Zgromadzenia wyznacza jedną siostrę, która koordynuje prace zespołu sióstr danej Wspólnoty zaangażowanych w Ruch Dzieci Maryi. Siostra ta staje się łącznikiem między moderatorem archidiecezjalnym a Zgromadzeniem, bezpośrednio odpowiada za punkt rekolekcyjny powierzony Zgromadzeniu, uczestniczy też w okresowych naradach.

Do podjęcia swych zadań siostry przygotowywane są na specjalnych szkoleniach. W 1994 roku w rekolekcjach uczestniczyło około 100 sióstr.

Animatorzy stanowią bardzo ważny człon zespołu wychowawczego. Troszczą się o właściwą formację uczestników i o stworzenie prawidłowej atmosfery w grupie, którą kierują. Są przygotowani przez odpowiednie szkolenie, którego przebieg został omówiony powyżej.

W ciągu roku animatorzy już pracujący w Ruchu uczestniczą w permanentnej formacji własnej przez udział w dniach skupienia organizowanych przez poszczególne zgromadzenia zakonne lub moderatora dekanalnego. Animatorzy mają być nie tylko nauczycielami. Ich posługa winna upodabniać się bardziej do roli świadka, starszego brata lub siostry dla członka Ruchu. Pragną być we wszystkim przykładem, głównie w modlitwie i służbie bliźnim. Mają świadomość odpowiedzialności za całą grupę rekolekcyjną.

Uczestnicy — to chłopcy i dziewczęta z klas V—VII, biorący udział w rekolekcjach w osobnych ośrodkach. Do punktu rekolekcyjnego przyjeżdżają pod opieką dorosłych. W trakcie zajęć uczestnicy, poza realizacją programu formacyjnego, zdobywają też różne umiejętności przez wypełnianie codziennych dyżurów.

IV. WSKAZANIA METODYCZNE I ORGANIZACYJNE

Osobą odpowiedzialną za Ruch Dzieci Maryi na terenie Parafii jest zasadniczo kapłan. Cotygodniowe spotkania prowadzi on sam, lub w jego zastępstwie siostra zakonna, katechetka świecka czy inna osoba odpowiednio przygotowana i zapoznana z programem i metodą pracy. Pomocą w prowadzeniu grupy mogą służyć animatorzy. Pomoc ich będzie konieczna przy większej liczbie uczestników.

Miejscem spotkania jest salka katechetyczna odpowiednio przygotowana i udekorowana. Uczestnicy przynoszą na spotkanie Pismo święte, śpiewnik i notatnik.

Na szczeblu dekanatu wyznaczony jest kapłan, odpowiedzialny za Ruch Dzieci Maryi, który w ciągu roku organizuje kilka dekanalnych dni wspólnoty i okresowo spotyka się z animatorami.

Całą akcją rekolekcyjną kieruje moderator archidiecezjalny, któremu pomaga siostra zakonna i zespół osób świeckich.

W ciągu roku mają miejsce dwa spotkania w skali ogólnodiecezjalnej dla kapłanów, diakonów, kleryków, sióstr zakonnych i animatorów. Pod koniec kwietnia odbywa się spotkanie organizacyjne związane z rekolekcjami wakacyjnymi, na którym zawiązują się zespoły wychowawcze. Spotkaniu temu przewodniczy biskup diecezjalny. Drugie spotkanie odbywa się po wakacjach, na którym podsumowuje się rekolekcje wakacyjne.

W trzecią niedzielę września w kościele archikatedralnym w Katowicach gromadzą się wszyscy uczestnicy rekolekcji wakacyjnych na dniu wspólnoty. Uroczystej Mszy św. przewodniczy i Słowo Boże wygłasza ksiądz biskup.

V. SUGESTIE DLA DALSZEGO ROZWOJU RUCHU MARYJNEGO

W parafiach istnieje wiele tradycyjnych grup maryjnych, skupiających dorosłych, młodzież i dzieci. Do nich należy między innymi Żywy Różaniec. Bardzo często uczestnictwo w grupie ogranicza się do prywatnego odmawiania dziesiątki różańca. Palącą koniecznością wydaje się podjęcie formacji uczestników tych grup, pogłębienie często uczuciowej pobożności. Zadanie to mogą podjąć przygotowani ludzie świeccy, organizując w ośrodkach rekolekcyjnych sobotnioniedzielne dni skupienia dla poszczególnych grup maryjnych. Wszystkie zajęcia mogłyby prowadzić animatorzy świeccy. Cała grupa włącza się w liturgię parafialną.

Coraz bardziej odczuwa się potrzebę powołania do życia stałego centrum szkoleniowego, a także chociażby skromnego pisma dla członków grup maryjnych. Zadaniem szczególnym staje się coraz szersze i bardziej śmiałe angażowanie ludzi świeckich, odpowiednio przygotowanych i sprawdzonych do tego rodzaju posługi w Kościele.

Zadaniem na przyszłość jest opracowanie materiałów dla młodzieży, która po ukończeniu formacji w grupach Dzieci Maryi nie zawsze włącza się w ruch Światło-Życie. Młodzież ta powinna mieć możliwość kontynuowania przygotowania do podjęcia coraz bardziej odpowiedzialnych zadań w Kościele i w życiu społecznym.

Szczególną troską trzeba otoczyć młodzież szkół zawodowych. W materiałach na spotkania dla tej młodzieży konieczne jest uwzględnienie aktualnej nauki Kościoła, zwłaszcza Ewangelii pracy. Grupy młodzieży zostałyby włączone w ruch Pomocników Matki Kościoła z własnym programem formacyjnym, który w przyszłości mógłby zostać rozszerzony także na dorosłych. Animatorami dla tych grup staliby się starsi animatorzy grup Dzieci Maryi.

W zakończeniu niniejszego opracowania warto postawić kilka pytań: Na ile formacja w Ruchu Dzieci Maryi przyczynia się do ukształtowania postawy wierności Bogu? Na ile angażuje w podmiotowe przeżywanie tajemnicy Kościoła? Na ile wychowuje dojrzałych chrześcijan zdolnych do przemiany otaczającej rzeczywistości w duchu Ewangelii?

Niestety, nie przeprowadzono jeszcze kompleksowych badań socjologicznych w tym zakresie. Niemniej na podstawie poczynionych obserwacji i odbytych rozmów z duszpasterzami parafii, w których od lat funkcjonują wspólnoty Dzieci Maryi, można udzielić ogólnej odpowiedzi.

Z licznej „grupy założycielskiej” rekrutuje się wiele animatorek parafialnych grup formacji dorosłych. Działają także instruktorki charytatywne. Kilkadziesiąt dziewcząt podjęło służbę katechetyczną. Formacja Dzieci Maryi przyczyniła się również do rozwoju powołań zakonnych, oraz — co jest szczególnie znamienne — do kilku powołań kapłańskich.

Wiele uczestniczek „grup założycielskich” przyjęło Sakrament Małżeństwa. Często dziękują Bogu, że ich wspólnoty rodzinne mogą rozwijać się w klimacie wierności Chrystusowej Ewangelii. Doświadczenia religijne, a poniekąd i pedagogiczne, uzewnętrzniają się w procesie religijnego wychowania dziecka, w procesie przekazu żywej wiary — a więc w realizacji misji kapłańskiej i prorockiej otrzymanej w Sakramencie Chrztu świętego.